

katsauksia

Koulutusko poljettaa journalismia paikoillaan?

Suomi on journalistisesti nuori maa, eikä täällä arvosteta journalismia. Journalismi on normalisoitunut ja journalistit ovat tähän käsittämättömän hyvin turtuneet.

Näin kovia väitteitä esitti päätoimittaja Arto Tuominen Tiedotusopillisen yhdistyksen 21. 3. Helsingissä järjestämässä journalismiseminaarissa. Onko journalismi jäänyt polkemaan paikoillaan, kysyttiin Arto Tuomiselta. Vastaus oli selkeä: kyllä.

Sytä etsiessään kohdisti Arto Tuominen kritiikkiä ennen kaikkea toimittajiin itseensä. Tosin painottaen välillä, ettei syy ole yksin toimittajien.

Hänen mukaansa toimittajien tiedon taso on luvattoman heikko, vaikka tieto juuri on journalismin olennainen osa. Kaiken kuulemansa kirjaaminen ei riitä, vaan pitäisi päästä askel eteenpäin, tehdä oma arvio siitä, mitä kaikesta seuraa, hän esitti.

Toiseksi suomalaisilta journalisteilta puuttuu hänen mielestään perspektiivin taju: liian kiinteästi tuijotetaan päiväkohtaisuuteen - sillä, mikä tapahtui eilen, ei ole kysyntää.

Tavoitteettomuus ja idealismin puute olivat myös Arto Tuomisen puutteiden listalla.

Seminaarissa etsittiin myös syitä normalisoituneeseen, paikallaan polkevaan tilaan. Kyseltiin teknikankin vaikutuksia asiaan. Päätoimittaja Arjo Söderblom moitti viime aikoina käytyjä keskusteluja liiallisesta välinekeskeisyydestä. On tuhlattu liiaksi aikaa insinöörien ongelmiin ja unohdettu kokonaan keskustelu tekniikan nähtävissä tai kuviteltavissa olevista seurauksista.

Mikä on sitten koulutuksen merkitys journalismin kehitykselle? Tähän kysymykseen annettiin toisistaan hyvinkin poikkeavia vastauksia. Päätoimittaja Erkki Laatikainen esitti väitteen, että Tampereen koulutus tuottaa harmaita massaa. Koulutus antaa varsin laajan yleis- ja erikoistietouden, mutta ei läheskään aina valmenna riittäväillä kyvyillä tietojen ja taitojen hyödyntämiseen ammatissa, totesi Laatikainen.

"Tämä ongelma paistaa ilmiselvästi journalistikoulutuksesta, joka nimenomaan tiedekuntatasoisena kärsii paitsi liian pitkälle luitaneesta ideologisesta yksipuolisuuden riipasta, myös maailmaa syleilevästä teoreettisuudesta, jota tosin käytännön toimitusharjoittelulla pyritään lieventämään."

"Journalistikoulutus on uudistettava, muutoin koko journalistikunnan virkamiehistyminen tapahtuu vääjäämättömästi. Koulutuksen uudistamisessa on pantava pääpaino sellaisen opetuksen luomiseen, joka palauttaa kunniaan toimittajan luovuuden, oma-aloitteellisuuden ja uutisinnostuksen - koko journalistisen elämäntavan, jolle on vierasta nyhertävä virkamiesmäisyys", Laatikainen vaati.

Yhtenä uutena koulutuksen mallina hän pitää uutta journalisti-instituuttia. Instituutin omistaisi sanoma-, paikallis- sekä mahdollisesti aikakauslehtien muodostama säätiö.

"Kun muistetaan näiden lehtien yhteisvoima, tämä malli tietystä raskaudestaan huolimatta on realistinen", Laatikainen arveli.

Toisena mallina Laatikaisella oli, että Maakuntalehtien liiton jäsenlehdet (joita on kaikkiaan 14) alkaisivat toteuttaa järjestelmää, jossa akateemisen loppututkinnon suorittaneita otetaan ohjattuun harjoitteluun. Harjoittelun lomassa järjestettäisiin teoreettista

opetusta, josta huolehtisi vaikkapa Alkio-opisto.

Tyytymättömyys nykyistä koulutusta kohtaan on ilmeisesti suuri kustantajien puolella, ja koulutuksen uudistuksessa keskeisenä kysymyksenä sille on se, kuka saa päättää.

"Lehdistön laatu on kiinni journalistien, siis toimittajien laadusta, heidän näkemystään ja arvostuksistaan. Perin kummallista olisi, jos suomalainen lehdistö lepsuilisi journalistikoulutuksen kokonaan käsiensä ja vaikutusvaltansa ulkopuolelle. Lehdistö on tähän asti tyytynyt sivustaseurailijan osaan, se on tottunut vaatimaan ripeyttä ja aloitteellisuutta muilta yhteiskunnan tahoilta eri asioissa, mutta itse se on ollut arka ja nimenomaan koulutusasioissa saamaton."

Opiskelija Jyrki Saarikoski oli sitä mieltä, että puheet eri intressipiirien kontrolloimasta journalistien kurssikeskuksesta ovat ilmeisen kääpiömäisiä:

"Nämä puheet muistuttavat kiusallisesti paluuta pitkälle aikojen taakse, käsityöläisvaiheeseen, jolloin kisälli vielä sai oppinsa mestarin silmien alla, kurissa ja nuhteessa. Voidaan kysyä, kuinka tällainen koulutus voisi palvella edes markkinatalousyhteiskuntaa."

Journalistikoulutuksen loppututkiminnon arvoitelemista poliittisin perustein piti Saarikoski sokeutena.

"On harhaluuloa olettaa, että Tampereella koulutetaan jonkinlaisia vallankumouksen jesisuiittoja. Jos todellisuutta katselee, niin ymmärtää, että sieltä tulee nimenomaan kuuliaisia, kekseliäitä ja urastaan tietoisia toimittajia."

Lehtori Ilkka Kahma painotti uudistusta sisältäpäin:

"Tieteen kehittyminen, tutkimustyön tekeminen yhdessä käytännön journalismin erilaisten muotojen harjoittelun kanssa voi yhdessä toimien uudistaa koulutusta sisältäpäin. Siihen ei tarvita mitään hallinnollista tempua. Luotan edelleen siihen, että harjoittamalla aka-

teemisessä opinahjossa koulutuksen kehittämistä yhdessä tieteellisen tutkimuksen ja käytännön koulutuksen kanssa voidaan päästä eteenpäin."

Leena Paukku

SSLH:n perustyö tehty

Suomen sanomalehdistön historian perustutkimustyö saatiin enimmiltä osiltaan valmiiksi vuoden 1980 aikana. Perustutkimusvaiheen pääkohteet, sanomalehdistön hakuteos (sisältää kunkin lehden 'elämäkerralliset' tiedot) ja toimittajamatrikkeli ovat pohjamateriaalin osalta tutkijoiden käytettävissä. Suomenkielisiä toimittajia on kortitettu n. 5 000 nimeä, ja materiaalin täydennys- ja muokkaustyö ovat vielä edessä. Sen sijaan ruotsinkielisistä toimittajista julkaistiin oma, n. 1 000 nimeä käsittävä Gunnel Steinbyn matrikkeli menneenä keväänä. Vaikka niin toimittajamatrikkelissa kuin hakuteoksessa riittää tietojen systematisointia ja täydentämistä vielä tulevinakin vuosina, saatettiin niistä vapautuneet tutkija- ja määräraharesurssit viime vuonna kohdistaa entistä enemmän varsinaisen sanomalehdistön historian kirjoittamiseen.

SSLH:n tutkimus- ja kirjoitustyöhön oli kiinnitetty neljä kirjoittajaa. FL Pirkko Leino-Kaukiainen tutki toista vuotta sanomalehdistön vaiheita vuosina 1890-1905, jota ajanjaksoa koskevan käsikirjoituksen on määrä valmistua vielä kuluvana vuonna. Suomen varhaisimman, vuotta 1860 edeltävän lehdistöhistorian tutkimiselle omistautui prof. Päiviö Tommila, joka on kirjoittanut sanomalehdistöme historian tähänastisena perusteoksena pidettävän Keski-Suomen lehdistön historian (neljä osaa, joista kaksi viimeistä yhdessä FM Tuire Raition kanssa). FT Esko Salminen teki valmistavia tutkimuksia sotien jälkeisestä sanomalehdistöstä ja dos. Touko Perko puolestaan sotien aikaisen sanomalehdistön problematiikasta. Vihdoin FL Raimo Salokangas Akatemian tutkimusassistenttina toimiessaan paneutui maalaisliiton sanomalehdistöä vuosina 1906-1916 koskevan väi-